

Offprint

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Prešov) – Juraj FENÍK (Drienov) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavol VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Martin Kňazek, Martina Korytiaková a Mária Mihulcová.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 4008274864/7500, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2011 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Nábřežie Jána Pavla II, 697/4, 059 21 Svit – SK, www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

slobodu a pokoj posledných čias, ako kňaz prináša zmierenie svojim príslušníkom a ako kráľ dovŕšuje Boží súd nad príslušníkmi Beliála.

534-554: **M. Steegen**: «**To Worship the Johannine „Son of Man“. John 9,38 as Refocusing on the Father**». Skutočnosť, že fragment Jn 9,38-39a je vynechaný vo viacerých starých rukopisoch, viedla mnohých biblistov k záveru, že ide o dodatok, resp. o liturgickú vsuvku. Autor tohto článku s tým nesúhlasí a vyvracia tvrdenia, podľa ktorých je vyznanie viery formulou: ἔφη· πιστεύω a klaňanie sa „Synovi človeka“ nejánovskou črtou. Paralely s Jn 4,20-24 a Jn 12,20 (προσκυνέω) dopĺňajú obraz Jánovej teológie: Ježiš vyhľadá slepca, práve tak ako „Otec hľadá ctiteľov“ a titulom „Syn človeka“ mu zjavuje Otca.

555-582: **G.W. Trompf**: «**The Epistle of Jude, Irenaeus, and the Gospel of Judas**». Na základe Irenejovho svedectva o spojitosti medzi sektou kanaitov a spisom *Evangelium Judae* sa usudzuje, že Júdov list môže byť reakciou na podvrtné tendencie tejto sekty. Trompf analyzuje spojitosť medzi Júdovým listom, patristickými prameňmi a odkrytým Tchacoským kódexom. Sekta kanaitov v svojom počiatku nebola gnostickou skupinou, ale libertínskou sektou so subverzívnym učením. Apokryf εὐαγγέλιον τοῦ Ἰούδα nesie výrazné črty gnosticizmu a vyžaduje určitý morálny kredit. Preto zostáva otázne, nakoľko kanaiti prijímali tento spis a pozmenili ho na Judášovo evanjelium.

583-594: **D. Opatrny**: «**The Figure of a Blind Man in the Light of the Papyrological Evidence**». V zbierke gréckych papyrusov (DDbDP) sa 36-krát vyskytuje výraz „slepý“. Autor článku skúma sociálny status slepého človeka z hľadiska charakteristických črt NZ: anonymita, pasivita a žobranie. Ako „slepí“ bez mena vystupujú hlavne cudzinci a chudobní; mená majetnejších sú známe. Papyrusy zaznamenávajú ojedinelé prípady aktívneho prístupu nevidiaceho k životu a dovolávania sa svojich práv na súde. Z potenciálnych zamestnaní slepých ľudí sú menované: mletie na domácom mlynčeku a udržiavanie zavlažovacieho kanála.

Jaroslav Mudroň SJ

Journal of Biblical Literature 128 (2009)

Journal of Biblical Literature (skratka JBL) je štvrt'ročenkou renomovanej biblickej spoločnosti Society of Biblical Literature (www.sbl-site.org). Ročník 2009, ktorý je už 127 v poradí, ponúka tieto príspevky:

1. číslo – jar 2009

3-4: Prvé číslo ročníka 128 otvára uvádzajúci *Predhovor* na Výročnom stretnutí Society of Biblical Literature (SBL) 22.11.2008 v Bostone, ktorý si pripravil viceprezident SBL **David J. A. Clines**. Uviedol ním príhovor prezidenta SBL v roku 2008 Jonathana Z. Smitha. V prehovore pripomína významné životné jubileum prezidenta i jeho zásluhy na poli histórie náboženstva.

5-27: Prezident SBL **Jonathan Z. Smith** z University of Chicago sa vo svojej predsedníckej reči s názvom *Religion and Bible (Náboženstvo a Biblia)* venuje vzťahom medzi religionistikou a biblickými vedami. Pripomína dôležitú úlohu biblických vied pri zrode religionistiky a naznačuje možnosti rozvoja biblických vied v úzkej spolupráci s religionistickými komparáciami.

29-41: V príspevku s názvom **Whatever happened in the valley of Shinar? A response to Theodore Hiebert.** (Čo sa stalo v údolí Šinar? Odpoveď Theodorovi Hiebertovi) sa **André Lacocque** kriticky vyjadruje k téze Th. Hieberta, že Gn 11 nepatrí k sérii príbehov, ktoré pochádzajú pravdepodobne z prameňa J a opisujú prehĺbenie ľudskej hriechnosti v prehistórii, ale že tu ide o jednoduchú správu o pôvode svetových kultúr. Lacocque sa snaží spochybnit' Hiebertove uzávery v troch rovinách: 1. V hermeneutickej rovine poukazuje na vedomé zanedbanie dejín percepcie posvätného textu tým, že minimalizuje vplyv vzťahu textu a živej komunity Izraela, ktorá ho čítala. Hiebert podľa neho zanedbáva zhodne negatívnu interpretáciu Gn 11, ktorá sa nachádza v neskoršej biblickej a pobiblickej tradícii (LXX, intertestamentárna a patristická literatúra). 2. V rovine literárnej kritiky zdôrazňuje dôležitosť poexilového datovania J, čo umožňuje vnímať Babylon ako mesto konfúzie a symbol hriechu. 3. Vo filologickej rovine pripomína Lacocque negatívny význam použitého slovníka, kde termíny ako údolie, Šinar (Senaár), východný smer, tehly, zostúpenie Boha a rozptýlenie a ďalšie ukazujú, že celý dej je opísaný ako trest.

43-60 Ďalší článok **Ideology and Social Context of the Deuteronomic Women's Sex Laws Deuteronomy** (Ideológia a sociálny kontext deuteronomistických sexuálnych zákonov o ženách /Dt 22,13-29/) od autorky **Cynthia Edenburg** vychádza z rozdielnej štruktúry zákonov o ženách v porovnaní so štruktúrou legislatívnych textov v blízkom kontexte. V prvej časti príspevku sa zaoberá štruktúrou Dt 22,13-29, ktorá javí známky precízne spracovanej a vyvážene usporiadanej zbierky noriem, ktoré boli podľa autorky osobitne pripravené a spracované podľa redakčného zámeru. V druhej časti porovnáva Dt 22,13-29 s chetitskými a asýrskymi zákonmi zachytenými na klinopisných tabuľkách v štyroch prípadoch: v prípade nespravodlivého obvinenia ženy, v prípade ženy pristihutej pri cudzoložstve a v prípade znásilnenia zasnúbenej i nezasnúbenej panny. V tretej časti autorka uzatvára na základe uvedených pozorovaní, že redaktor použil už existujúce právne normy a usporiadal ich do komplexného celku s cieľom udržať špecifický hodnotový systém, čo dosvedčuje podľa nej aj výskyt motivačnej formuly: „odstrániš zlo z Izraela“.

61- 64 V článku s názvom **Samson's Last Laugh: The Š/ŠHQ Pun in Judges 16:25–27** (*Samsonov smiech nakoniec: Š/ŠHQ Slovná hračka v Sdc 16,25-27*) sa **Charles Halton** venuje dvom podobným grafémam šhq a šhq s rozdielnym významom „smiať sa“ resp. „zdrviť“, ktoré v Sdc 16,25-27 tvoria podľa autora slovnú hračku. Halton poukazuje na základe aramejských nápisov v Hatra a textu 2 Sam 22,43, že autor Sdc vytvoril slovnú hračku tým, že použil dve slová s podobným zvukom i tvarom, ale rozdielnym významom, ktorý sa veľmi dobre hodil v rámci celého kontextu Sdc 16,25-27 a vytváral ironickú situáciu, typickú pre biblický opis bojov s Filištíncami.

65-84 V príspevku s názvom **Topographical Considerations and Redaction Criticism in 2 Kings 3** (*Topografické sa zohľadnenia a kritika redakcie v 2 Kr 3*) sa **Erasmus Gass** usiluje na základe topografických údajov posunúť dopredu diskusiu o redakcii 2 Kr 3. Najprv v prvej časti vymenúva ťažkosti, ktoré sa dostávajú na povrch pri synchronnom prístupe k danému textu, ako je napr. použitie komplikovanej a nelogickej cesty a pod., ktoré sú problematické aj vzhľadom na kontext celej state. Následne v druhej časti práce autor analyzuje miestopisné údaje, rekonštruje postup Izraela a prichádza k záveru, že tieto informácie naznačujú existenciu dvoch rozdielných redakčných vrstiev: pôvodnej správy o vojne Izraela s Moabom zo severu a neskoršiemu útoku na Moab z juhu. V tretej časti si Gass všima syntax a lexiku state a poukazuje na stopy redakčných úprav, ktoré by potvrdzovali predpoklad o spracovaní dvoch správ. V štvrtej časti autor navrhuje

nový model redakcie 2 Kr 3, ktorý pozostáva z pôvodnej tradície o vojne Izraela proti Moabu zachovanej vo v. 4-6 a 24-27, ktorá bola neskôr doplnená tradíciou opisujúcou alianciu Izraela, Júdu a Edomu, prorocký výrok Elizae a útok na Moab z juhu vo v.7-23.

85-90 Hartmut N. Rösel v článku **Why 2 Kings 17 Does Not Constitute a Chapter of Reflection in the „Deuteronomistic History“** (Prečo 2 Kr 17 netvorí kapitolu reflexie v „Deuteronomistickej histórii“) sa zaoberá problematikou existencie tzv. „kapitol reflexie“, ktoré sú dôležité pri formulovaní teórií o tzv. deuteronomistickej histórii. Jednou z týchto predpokladaných kapitol je aj 2 Kr 17,7-23. Rösel po stručnom prehľade názorov na predmetný text poukazuje na základe naratívnych i lexikálnych znakov na to, že tento text sa vymyká z typickej charakteristiky 2 Kr. Tvrdí, že 2 Kr 17,7-23 nie je „kapitolou reflexie“ v „deuteronomistickej histórii“, pretože je neskorší a nenachádzal sa v pôvodnej verzii. Toto tvrdenie následne spochybňuje aj udržateľnosť existencie „deuteronomistickej histórie“, ako ju formuloval Martin Noth a jeho nasledovníci.

91-106 V článku s názvom **The Devil Made David Do It ... or Did He? The Nature, Identity, and Literary Origins of the Satan in Chronicles 21,1** (Zlý duch naviedol Dávida ... alebo to urobil? Charakteristika, totožnosť a literárny pôvod Satana v 2 Krn 21,1) sa **Ryan E. Stokes** snaží odpovedať na otázku, čo znamená označenie šātān, ktorý v 2 Krn 21,1 dáva podnet k sčítaniu na rozdiel od 2 Sam 24,1, kde je to Pán, ktorý sa hnevá na Izrael. Po krátkom prehľade použitia tohto slova v hebrejskej Biblii a doterajších názorov na jeho pôvod, význam a funkciu argumentuje na základe podobnosti s Baláamovým príbehom v Nm 22, že šātān v 1 Krn 21,1 je dielom redaktora, ktorý čítal 2 Sam 24. Tento šātān nie je podľa Stokesa čisto ľudský protivník Izraela, ale nadprirodzená anjelská bytosť, hoci jeho charakteristika ako úhlavného nepriateľa Boha sa nachádza až v neskoršej tradícii. V 1 Krn 21,1 je vyslancom, ktorý prináša Pánov trest pre Izrael.

107-113 V príspevku s názvom **"She Binds Her Arms": Rereading Proverbs 31:17** („Zväzuje svoje ramená“: nové čítanie Prísł 31,17) sa **Tzvi Novick** na základe práce Henocha Yalona zaoberá možnosťou nového prekladu Prísł 31,17, kde sa nachádza výraz prekladaný ako: „posilňuje svoje ramená“. Yalon na textoch z 10 stor. po Kr. poukazuje na možnosť iného prekladu: „zväzuje svoje ramená“ v zmysle vysúkania rukávov k práci. Novick dopĺňa Yalonovu argumentáciu o ďalšie rabínske texty podporujúce tento preklad.

115-134 Jona Schellekens v článku **Accession Days and Holidays: The Origins of the Jewish Festival of Purim** (Výročné dni nastúpenia na trón a sviatky: Pôvod židovského sviatku Purim) sa venuje problematike pôvodu sviatku Purim. Podľa nej pôvod sviatku treba hľadať vo výročnom dni nastúpenia do funkcie Žida Mordechaja. Autorka používa intertextuálnu analýzu a na základe podobnosti scény povýšenia Mordechaja s povýšením Mojžiša, Dávida a Joasa poukazuje na dôležitú úlohu tejto scény v rámci knihy Ester. Zároveň uvádza priame i nepriame zmienky o Mordechajovom potomstve a argumentuje, že Esterino manželstvo s kráľom Xerxom slúžilo na odôvodnenie Mordechajovho menovania. V závere uvádza biblické i mimobiblické dôkazy toho, že názov Purim je neskorší ako samotný sviatok.

135-148 Benjamin D. Cox a **Susan Ackerman** v článku **Rachel's Tomb** (Ráchelina hrobka) sa venujú otázke, prečo Ráchel nebola pochovaná v rodinnej hrobke v Makpele, ale pri ceste do Rámy. Dôvodom podľa nich nie je ani vzdialenosť, ani problematika prepravy nezabalzamaného tela, ale skutočnosť, že zomrela pri pôrode svojho syna. Zbierky zákonov z Mezopotámie poznajú trest za úmyselné potratenie plodu, pri ktorom je takej žene odopreté riadne pochovanie. Nejestvujú však zachované zmienky o prípade neúmyselného potratu. Autori preto porovnávajú zachované zvyklosti v kmeňoch

Igorot na Filipínach, Kalabari v Nigérii a Kpelle v Libérii a nachádzajú tam zvyk pochovať takúto ženu mimo komunitu preto, že zomreli tzv. zlou smrťou. Tiež poukazujú na oddelenie matky od komunity v špeciálnej miestnosti, resp. dome v čase pôrodu spomínané v niektorých chetitských textoch a na paralely v mayskej a novoegyptskej kultúre. V rámci biblických noriem rituálnej čistoty sa dá preto podľa autorov predpokladať, že hlavným dôvodom nepochovania Ráchel v rodinnej hrobke bol práve spôsob jej smrti.

149-165 Príspevok z pera **Victoria H. Matthews** *Back to Bethel: Geographical Reiteration in Biblical Narrative* (*Späť do Betelu: Geografické opakovanie v biblickej narácii*) sa venuje geografickým názvom a ich používaniu v rámci biblickej naratívy. V prvej časti príspevku autor predstavuje problematiku trojstupňového chápania priestoru a následne v ďalšej časti formuluje svoj predpoklad, že používanie biblických názvov miest sa týka tzv. „prvo-priestoru“ a „druho-priestoru“. V ďalšej časti potom aplikuje tento predpoklad na Bethel, ktorý má nielen prvo-priestorový (topografické označenie), ale aj druho-priestorový (imaginatívny) rozmer. Tento druhý rozmer je podľa Matthews a dielom deuteronomistických redaktorov, ktorí takýmto spôsobom posunuli samotné toponymum do teologickej roviny.

167-181 Japonský biblista **David Toshio Tsumura** v článku *Vertical Grammar of Parallelism in Hebrew Poetry* (*Vertikálna gramatika paralelizmu v hebrejskej poézii*) sa zaoberá otázkou gramatickej analýzy paralelizmu v hebrejskej poézii. Inšpiruje sa podobnými štúdiami v čínskej literatúre a v ruskej poézii, kde je jadro vety rozdelené do dvoch riadkov. Tsumura sa snaží vo svojej práci najprv definovať paralelizmus ako výrok v dvoch riadkoch nie ako vec štylistiky, ale syntaxe a dokazuje na viacerých príkladoch. Následne tento syntaktický vzťah medzi dvoma riadkami analyzuje ako „vertikálnu“ gramatiku, v ktorej jednotlivé prvky sú vo vzájomnom vzťahu nie v horizontálnom, ale vo vertikálnom smere.

183-188 R. **Steven Notley** v príspevku *The Sea of Galilee: Development of an Early Christian Toponym* (*Galilejské more: vývoj ranokresťanského toponyma*) sa zaoberá zriedkavým toponymom „Galilejské more“ (Mt 4,18; 15,29; Mk 1,16; 3,7; 7,31; Jn 6,1), ktoré sa mimo NZ v gréčtine nenachádza. V Jánovom evanjeliu je dovysvetlené ako Tiberiadske more (6,1) a takto je zaznačené aj v ďalších gr. prameňoch. Autor skúma tieto pramene a snaží sa odpovedať na otázku pôvodu tohto pomenovania. Zároveň analyzuje aj SZ pomenovanie zachované v LXX a prichádza k záveru, že evanjelisti si tento termín nevymysleli, ale že pochádza z predsynoptickej tradície, ktorá spájala zmienku o jazere s proctvom Iz 8,23, kde sa nachádzalo aj slovo more, aj slovo Galilea. Autor potom poukazuje aj na podobnosť Ježišovej nelogickej cesty v Mk 7,31 s cestou Izaiáša: morská cesta, kraj za Jordánom, Galilea pohánov.

189-201 Článok s názvom *Restructuring Views on Law in Hebrews 7:12* (*Reštrukturalizujúce pohľady na Zákon v Hebr 7,12*) od autorky **Mary Schmittovej** sa venuje problematike verša Hebr 7,12, ktorý protirečí pozitívnemu hodnoteniu Zákona v Liste Hebrejom. Podľa autorky je tento verš nielen v rozpore s pojmom Zákona v rámci spisu, ale aj v istom napätí vzhľadom na blízky kontext. Vo svojom článku argumentuje, že *nomos* v Hebr 7,12 sa nevzťahuje na Tóru, ale len na kultové zákony prináležiace levitskému kňazstvu. Zároveň nanovo analyzuje štruktúru celej kapitoly a na základe svojich záverov vyzýva k novému prehodnoteniu pohľadu na autora Listu Hebrejom a jeho vzťah k Tóre.

2. číslo – leto 2009

209-224 Joel S. Baden v príspevku **The Tower of Babel: A Case Study in the Competing Methods of Historical and Modern Literary Criticism** (Babylonská veža: prípadová štúdia o súboji metód historickej a modernej literárnej kritiky) skúma na základe analýzy textu o Babylonskej veži výsledky a vzájomný vzťah výsledkov dvoch rozdielnych metód: historickej kritiky a modernej literárnej kritiky. Autor vychádza z Gunkelovej hypotézy založenej na historicko-kritickej metóde, podľa ktorej v texte o Babylonskej veži sa nachádzajú dve správy: jedna o stavbe veže a druhá o stavbe mesta. Opozitom k tomuto názoru sú práce modernej literárnej kritiky poukazujúce na jednotu rozprávania o Babylonskej veži. Baden analyzuje tieto práce a snaží sa poukázať na chybnú argumentáciu Gunkelových oponentov Kikawadu a Fokkelmana. Prichádza tak k záveru, že ide o metodologický súboj, pri ktorom, podľa neho, nie je možné metódou modernej literárnej kritiky dokázať alebo spochybniť výsledky historicko-kritickej metódy.

225-241 V článku **Josephha Blenkinsoppa** *Abraham as Paradigm in the Priestly History in Genesis* (Abrahám ako vzor v kňazskej (P) histórii v Genezis) sa autor venuje tzv. „kňazskej histórii“ (P History), ktorá vznikla s cieľom poskytnúť tým, ktorí sa vrátili z exilu základňu, na ktorej by mohli nanovo vybudovať svoj život. Autor dokazuje, že rituálne zákony v Ex, Lv a Nm prislúchajúce k prameňu P je potrebné rozumieť v kontexte P histórie, ktorá prezrádza funkciu a cieľ týchto zákonov. Základnou paradigmou tejto P histórie je podľa Blenkinsoppa Abrahámová história. Autor najprv predstavuje charakteristické črty tejto histórie a potom sa venuje rozprávaniu o Abrahámovi ako ideálnom prisťahovalcovi a jeho zmluve s Bohom, ktorá sa vyjadruje obriezku ako kultovým predpisom.

243-251 Vered Noam v príspevku s názvom *Corpse-Blood Impurity: A Lost Biblical Reading?* (Znečistenie krvou mŕtvol: stratený biblický význam?) sa venuje kapitole Nm 19, kde sa spomína znečistenie kontaktom s mŕtvou, ale nespomína sa tam znečistenie krvou mŕtvol. V tannaitskej literatúre sa táto možnosť spomína v diskusii o tom, koľko takejto krvi stačí na znečistenie. Analýza týchto výrokov dosvedčuje, že toto pravidlo má svoju existenciu ešte v ústnej forme halachy. Autor sa na základe analýzy midráša *Sifre* a *Chrámoveho zvitku* (11Q19) usiluje nájsť zdroj tejto tradície v Nm 19,16.

253-272 Autor **Yitzhak Berger** v článku *Ruth and Inner-Biblical Allusion: The Case of 1 Samuel 25* (Rút a vnútrobiblická alúzia: prípad 1 Sam 25) nadväzuje na svoju predchádzajúcu prácu, v ktorej dokazoval, že príbeh Rút a Boaza odráža autorov ohľad, ktorý bral na príbeh Dávida a Betsabe v 2 Sam 11 a to, ako sa snažil poukázať na pozitívny rozmer Dávidovského rodokmeňa. Tento záujem autora Rút dopĺňa Berger ďalšou alúziou na Dávidov príbeh, ktorú je príbeh Dávid a Abigail v 1 Sam 25. Po úvodnom metodologickom objasnení uvádza autor paralely medzi oboma príbehmi, ktoré potom interpretuje ako alúzie.

273-290 Paul-Alain Baeulieu v článku s názvom *The Babylonian Background of the Motif of the Fiery Furnace in Daniel 3* (Babylonské pozadie motívu ohnivej pece v Dan 3) sa podujíma na neľahkú úlohu rekonštruovať historické pozadie príbehu v Knihe Daniel. Vyberá si k tomu obraz trestu v ohnivej peci. Po úvodnom predstavení kapitoly Dan 3 sa venuje trestaniu ohňom, ako sa spomína v Biblii, v starovekom Egypte, Mezopotámii a potom zvlášť trestu ohnivou pecou. Prichádza ku konštatovaniu, že pravdepodobný pôvod Dan 3 nachádza v Mezopotámii. Vzhľadom na to, že skoro všetky texty v Mezopotámii spomínajúce trest ohňom sú literárneho nie zákonného charakteru, ide skôr o metaforický

ako reálny význam. Okrem toho autor poukazuje na transformáciu postavy Nabonida do postavy Nabuchodonozora.

291-310 Článok s názvom *Divine Titles and Epithets and the Sources of the Genesis Apocryphon* (Božské tituly a prívlastky a pramene Genezis Apokryfon) od autora **Moshe J. Bernsteina** sa zaoberá otázkou literárnej jednoty spisu Genezis Apokryfon (1QapGen). Podľa neho tento spis nie je dielom jedného autora, ale prezrádza redakčnú prácu. Kľúčom je podľa neho porovnávanie Božích mien a prívlastkov s ďalšími spismi intertestamentárnej literatúry. Toto porovnávanie prezrádza rozdiely v použití medzi dvoma časťami 0-17 a 19-22, čo naznačuje, že pochádzajú z rozdielnych zdrojov. V závere príspevku autor naznačuje ďalšie otázky, na ktoré je potrebné hľadať odpovede pri skúmaní tohto spisu.

311-335 Fabian E. Udoh v príspevku *The Tale of an Unrighteous Slave (Luke 16,1-8/13)* (Pribeh o nespravodlivom sluhovi (Lk 16, 1-8/13/)) analyzuje podobnosť o nespravodlivom sluhovi a argumentuje, že *oikonomos* v texte sa vzťahuje na osobu v služobnom vzťahu a *kyrios* sa vzťahuje na pána toho sluhu, nie na Ježiša. Svoju argumentáciu autor zakladá na podobných vyjadreniach v socio-kultúrnom prostredí starovekých spoločností, zachytenom v helenistickej a rímskej literatúre.

337-356 Douglas Campbell v článku *2 Corinthians 4:13: Evidence in Paul That Christ Believes* (2 Kor 4,13: Dôkaz u Pavla, že Kristus verí) sa zaoberá výrazom *pistis Christou*, ktorý vedie k prekvapivému záveru, že Kristus verí. Text 2 Kor 4,13 síce neobsahuje tento výraz v genitíve, ale podľa autora poskytuje dôkaz o Kristovom vernom konaní a tom, že vystupuje ako podmet slovesa veriť. Autor vo svojej argumentácii najprv nanovo analyzuje 2 Kor 4,13 a potom jeho predchádzajúci i následný kontext, aby napokon v závere poukázal nielen na význam tohto verša v debate o Kristovej viere, ale aj na rozšírenie pojmu viery v Pavlových listoch.

357-373 Príspevok Matthewa V. Novensona *The Jewish Messiahs, the Pauline Christ, and the Gentile Question* (Židovskí mesiáši, Pavlov Kristus a otázka pohanov.) ponúka snahu autora nájsť križovatku dvoch rozdielnych oblastí výskumu: židovského mesianizmu a Pavlových listov. Robí to na základe LXX citátu Iz 11,10 v Rim 15,12 a Pavlových dôvodov pre misiu k pohanom. V prvej časti sa venuje problematike mesiášskeho jazyka v intertestamentárnej literatúre a v ďalšej zasa interakcii mesiášskych tradícií a otázky pohanov. V ďalších dvoch častiach to autor porovnáva s Pavlovou misiou k pohanom a zvlášť v texte Rim 15,12 poukazuje na styčné body oboch oblastí výskumu, ktoré môžu posunúť ďalej odbornú diskusiu.

375-382 Thomas A. Wayment sa v článku s názvom *A Reexamination of the Text of P.Oxy. 2949* (Nové skúmanie textu P. Oxy. 2949) zaoberá problematikou rekonštrukcie textu papyrusu P. Oxy. 2949 a reaguje na Fosterovu minimalistickú rekonštrukciu textu, ktorá navrhovala jeho podobnosť s tzv. Petrovým evanjeliom. Wayment vychádza z nových multispektrálnych fotografií predmetného papyrusu urobených v r. 2006 a na ich základe rekonštruje porušené časti textu a konštatuje prítomnosť viacerých prekážok, ktoré vyvracajú Fosterovu domnienku.

383-404 Trojica autorov George Aichele, Peter Miscall a Richard Walsh sa v príspevku s názvom *An Elephant in the Room: Historical-Critical and Postmodern Interpretations of the Bible* (Slon v porceláne: historicko-kritické a postmoderné interpretácie Biblie) zaoberá „zákopovou vojnou“ medzi dvoma skupinami biblistov: postmodernistami a zástancami historicko-kritickej metódy, ktorí si svoje vzájomné výmeny názorov vymieňajú na bojovom poli biblickej vedy. Samotní autori boli vyučení

v historicko-kritickej metodológii a postupne si našli cestu k postmodernému výkladu Biblie. V príspevku sa snažia argumentovať v prospech potreby obojstranného dialógu medzi obidvoma táborami a poukazujú na „mytologické“ prvky v obidvoch prístupoch k Biblii.

3. číslo – jeseň 2009

417-436 Paul Niskanen v príspevku *The Poetics of Adam: The Creation of אדם in the Image of אלהים* (*Poetika Adama: stvorenie אדם na obraz אלהים*) vychádza z Barthovho definovania vzťahovosti človeka ako podstaty Božieho obrazu, na ktorý bol stvorený. Po zhodnotení doterajšieho stavu otázky o *imago Dei* sa snaží navrhnúť nové riešenia posunom problematiky z porovnávacieho pojmu Božieho obrazu, na porovnávané pojmy אדם a אלהים. Prostredníctvom analýzy poetickej štruktúry riadkov v Gn 1,27 sa snaží zistiť, či ide o synonymný alebo progresívny paralelizmus a prichádza k záveru, že má obidve funkcie. Následne analyzuje číslo, rod i určitý člen, ktoré ovplyvňujú interpretáciu verša, a prichádza k záveru, že tak jednotlivý človek ako aj celá ľudská spoločnosť sú zahrnuté v Božom obraze.

437-442 Článok s názvom *עֵיט שֵׂרָפָה (Leviticus 16:21): A Marginal Person.* (*עֵיט שֵׂרָפָה /Lv 16,21/ Marginálna postava*) od **Meira Malula** sa venuje otázke identity osoby označenej výrazom עֵיט שֵׂרָפָה v Lv 16,21. Reaguje na článok Westbrooka a Lewisa, ktorí na rozdiel od bežného výkladu, podľa ktorého išlo o náhodnú osobu, ktorá bola poruke, tvrdili, že išlo o špeciálne pripravenú osobu. Malula na nich nadväzuje a argumentuje, že to mohli byť aj ľudia na okraji spoločnosti, ako napr. kriminálnici alebo malomocní.

443-452 Agnette Siquans v článku *Foreignness and Poverty in the Book of Ruth: A Legal Way for a Poor Foreign Woman to be Integrated into Israel* (*Cudzosť a chudoba v Knihe Rút: zákonná cesta pre chudobnú cudzinku ako sa integrovať do Izraela*) sa venuje otázke zákonného statusu Rút ako cudzinky v Izraeli, ktorá ako „žena mŕtveho“ mala zvláštnu pozíciu. Autorka po analýze zákonného statusu Elimelecha a jeho rodiny v Moabsku sa zameriava na status Rút, ktorá ako žena nemohla žiť sama a je označená ako „Moabitka“, „cudzinka“ a „žena mŕtveho“. Napriek tomu je jej implicitne prísúdený status a práva, ktoré nepatrili cudzinke, zvlášť nie z Moabska. Ukazuje sa tak schopnosť Tóry prispôbiť sa a integrovať do života Izraela aj cudziu ženu bez manžela.

453-467 Song-Mi Suzie Park v článku *The Frustration of Wisdom: Wisdom, Counsel, and Divine Will in 2 Samuel 17:1-23* (*Frustrácia múdrosti: múdrosť, rada a Božia vôľa v 2 Sam 17,1-23*) analyzuje vyjadrenia o Božej vôli v príbehu Dávida a Absolóna (2 Sam 17,1-12) a dokazuje, že v tomto príbehu nejde len o tému dobrej a zlej rady, ale že sa tu nachádzajú dôležité vyjadrenia o povahe múdrosti a Božej vôli. Autorka sa opiera o rozbor literárneho štýlu poradnej reči a používania prirovnaní, charakteristických pre múdroslovnú literatúru.

469-490 V príspevku s názvom *Dealing with the Trauma of Defeat: The Rhetoric of the Devastation and Rejuvenation of Nature in Ezekiel* (*Vyrovnanie sa s traumou porážky: rétorika zničenia a obnovy prírody u Ezechiela*) **Brad E. Kelle** vychádza z troch nových perspektív prístupu k interpretácii proroka Ezechiela skrze kňazskú tradíciu, prostredníctvom tzv. trauma studies, ktoré slúžia ako vstup do sveta Ezechielovho jazyka a teológie a tiež cez ekologickú hermeneutiku. Vo svojej štúdiu sa snaží syntetizovať tieto tri perspektívy a ekologický jazyk Ezechiela analyzuje vo svetle kňazskej perspektívy a skúseností traumy zo zničenia.

491-501 Saul M. Olyan v článku **Unnoticed Resonances of Tomb Opening and Transportation of the Remains of the dead in Ezekiel 37:12-14** (Nevšimnuté odozvy otvorenia hrobu a prenesenia pozostatkov mŕtvych v Ez 37,12-14) poukazuje na text Ez 37,12-14 ako na dôležitý pre obraz Božej intervencie a záchrany Izraela v situácii, v ktorej sa javí ako úplne mŕtvý. Obraz otvorenia hrobov a prenesenia pozostatkov, ktorý tu autor analyzuje vo svetle biblických i akkadských textov opisujúcich otvorenie hrobov a prenášanie pozostatkov, má podľa neho dobročinný charakter zvyrazňujúci to, že Boh sa ujal svojho mŕtveho ľudu a preniesol ho späť do zaslúbenej zeme.

503-506 James E. Miller v krátkom príspevku s názvom **A Critical Response to Karin Adams's Reinterpretation of Hosea 4:13-14** (Kritická odpoveď na reinterpretáciu Oz 4,13-14 od Karin Adamsovej) reaguje na článok Karin Adamsovej, ktorá spochybňovala, že tu ide o kultovú prostitúciu. V dvoch kapitolách Miller najprv objasňuje významové spojenie pojmov opisujúcich smilstvo a cudzoložstvo a ich spojenie s kultovou prostitúciou a v druhej kapitole polemizuje s Adamsovej tvrdením o dvojitom štandarde, podľa ktorého muži boli ináč hodnotení ako ženy vo veci chrámovej prostitúcie.

507-525 V článku **On the Rise and Fall of Canaanite Religion at Baalbek: A Tale of Five Toponyms** (O vzostupe a páde kanaánskeho náboženstva v Baalbeku: príbeh piatich toponymov) sa **Richard C. Steiner** venuje problematike miestopisného názvu lokality Baalbek v súčasnom Libanone. Dokazuje, že vzostup a pád kanaánskeho náboženstva od doby bronzovej až po byzantské obdobie sa dá rozpoznať z piatich semitských toponymov, ktorými sa toto mesto označovalo: Prameň dvoch riek, Údolie modloslužby, Bál plaču, Prameň plaču a Bál Bakchus.

527-543 Jason Hood v článku s názvom **Matthew 23-25: The Extent of Jesus' Fifth Discourse** (*Mt 23-25: rozsah Ježišovej piatej reči*) sa venuje problematike rozsahu piatej Ježišovej reči. Argumentuje, že táto reč v sebe zahŕňa kapitoly 23-25 a následne, že význam tohto rozsahu je dôležitý aj pre výklad celého evanjelia. Svoju argumentáciu stavia na novej interpretácii zmeny miesta a poslucháčov, čo sa bežne považuje za rozhodujúce pre oddelenie kap. 23 od kap. 24-25. Hood tvrdí, že Mt 23 patrí ku kap. 24-25 na základe kompozičných a literárnych dôvodov. V záverečnej časti potom formuluje niektoré významné závery pre štúdium Matúšovho štýlu a kompozície evanjelia.

4. číslo – zima 2009

625-642 V článku s názvom **The Text of Genesis 17:14** (*Text Genezis 17,14*) sa **Mathew Thiessen** z Duke University venuje problematike textovej kritiky Gn 17,14, kde sa prvýkrát spomína povinnosť obriezky. Vychádza z porovnania BHS a LXX, kde vyvstáva otázka variantu pri zmienke o „ôsmom dni“, ktorá sa nachádza len gréckom texte a v niektorých hebrejských, ktoré sú uvedené v kritickom aparáte BHS. Autor v závere prichádza ku konštatovaniu, že verzia zachovaná v LXX a v Samaritánskom Pentateuchu je pôvodnejšia.

643-648 Jeremy Schipper z Temple University vo Philadelphii v príspevku **Deuteronomy 24:5 and King Asa's Foot Disease in 1 Kings 15:23b** (*Deuteronomium 24,5 a choroba nôh kráľa Asu 1 Kr 15,23b*) argumentuje, že choroba nôh kráľa Asu bola trestom za previnenie proti Dt 24,5. Podľa Schipperu ide o eufemistický výraz na označenie pohlavnej choroby, ktorá znemožňovala jeho sexuálny život, nakoľko svojím konaním porušil právo mladomanželov na spolužitie po svadbe, ktorý zaručoval zákon v Dt 24,5.

649-663 V príspevku s názvom **Eglon's Belly and Ehud's Blade: A Reconsideration** (*Eglonov pupok a Ehudov meč: prehodnotenie*) sa **Lawson G. Stone**

z Asbury Theological Seminary vo Wilmore snaží vyvrátiť zaužívaný pohľad na „komické“ okolnosti smrti moabského kráľa Eglona (Sdc 3,17-22). Tradičný opis mimoriadnej Eglonovej obezity vyvracia argumentom výskytu slova אַרְיָב, ktoré označuje skôr robustnosť a zdatnosť než obezitu (Ž 73,4; Dan 1,15). Druhým argumentom je, že opis situácie, keď sa Eglonov tuk zavrel za rukoväťou Ehudovho meča, podľa Stonea skôr zvyrazňuje silu Ehudovho úderu než obezitu Eglona. Stone analyzuje Eglonovu smrť z pohľadu antických medicínskych záznamov a argumentuje v prospech udatnosti Ehuda, ktorý podľa Stonea použil špeciálnu techniku a tvar meča.

665-685 Američanka **Alice Logan** v článku s názvom *Rehabilitating Jephthah* (*Rehabilitácia Jefteho*) skúma jazyk a slovné hračky, ktorými autor Knihy sudcov hodnotí Jefteho skutok. Podľa Logan a jej analýzy ho schvaľuje, čo znamená, že akceptuje skutočnosť ľudskej obety pre JHWH v predexilovom období. Autorka najprv porovnáva prax ľudských obiet v dobe starovekého Orientu a zmienky v hebrejskej Biblii a potom analyzuje prax sľubovania takýchto obiet. Nakoniec nanovo interpretuje naratívny opis Jefteho obety a konštatuje, že autor nie je k Jefteho obeť neutrálny, ale že ju schvaľuje.

687-702 **Susanne Gillmayr-Bucher** z Aachenu v štúdiu *Framework and Discourse in the Book of Judges* (*Štruktúra a diskurz v Knihe sudcov*) skúma vzájomný vzťah úvodu Knihy sudcov 2,11-19 a nasledujúcich príbehov vo svetle teórie Mikhaïla Bakhtina, podľa ktorého myšlienka žije len v dialógu s inými myšlienkami, a preto hlavná téma sa odkrýva až v dialógu rozdielných názorov. Autorka poukazuje na to, že úvodný názor (2,11-19), vysvetľujúci štruktúru ostatných príbehov v Knihe sudcov, vstupuje do diskurzu s názorom jednotlivých príbehov a vrcholí v príbehu Samsona. Týmto spôsobom úvod slúži ako nástroj na reлектúru príbehov, ktorá mení „hrdinov“ na „Božie nástroje“.

703-715 Kanaďan **Edward Ho** skúma v príspevku *In the Eyes of the Beholder: Unmarked Attributed Quotations in Job* (*Očami diváka: neoznačené pripisované citáty v Jóbovi*) výskyt tzv. pripisovaných citátov v knihe Jób. Tie sú zvyčajne označované buď prítomnosťou iného podmetu, alebo slovesom naznačujúcim citovanie (*verbum dicendi*), alebo zmenou čísla a osoby. Početnosť výskytu týchto znakov zvyšuje pravdepodobnosť, že ide o citát. Autor vyvracia hypotézu prítomnosti citátov, ktoré nie sú označené, ale riešili by exegetické ťažkosti v texte Jób 24-27. Hlavným argumentom je, že vzhľadom na veľký počet označených citátov v Knihe Jób je nepravdepodobné, žeby tam boli neoznačené.

717-733 Michael Chan z Luther Seminary v Minnesote rieši v článku s názvom *Rhetorical Reversal and Usurpation: Isaiah 10:5-34 and the Use of Neo-Assyrian Royal Idiom in the Construction of an Anti-Assyrian Theology* (Rétorický obrat a prisvojenie: Izaiáš 10,5-34 a použitie novoasýrskeho kráľovského jazyka pri formulácii anti-asýrskej teológie) problematiku rétorického obratu, ktorým sa v Iz 10,5-34 aplikuje jazyk, typický pre opis reči a ťažení asýrskeho kráľa, na konanie JHWH. Autor zvyrazňuje vo svojej štúdiu nielen prítomný ironický aspekt tejto zmeny, ale poukazuje na zámer autora postaviť celú stať na tomto obrate.

735-737 **Edna Israeli** v príspevku *“Taxo” and the Origin of the Assumption of Moses* („Taxo“ a pôvod Nanebovzatia Mojžiša) skúma záhadnú postavu Taxo vystupujúcu v apokryfnom spise Nanebovzatie Mojžiša. Uvádza doterajšie neuspokojivé pokusy identifikovať túto postavu, ako aj autora spisu, a dotýka sa aj otázky pôvodného jazyka a doby vzniku. Po prehľade doterajších výsledkov sa prikláňa ku kresťanskému pôvodu a gréckemu originálu. Podľa nej je Taxo výsledkom zlého prepisu z gréckeho ΤΑΧΩ, čo je podľa Israeli tetragram označujúci Ježiša Krista: T-znak kríža; A a Ω - začiatok a koniec (Zjv 1,8; 22,13) a písmeno X – Christos.

759-780 Američan Edward P. Dixon z Emory University sa v článku *Descending Spirit and Descending Gods: A “Greek” Interpretation of the Spirit’s “Descent as a Dove” in Mark 1:10* (Zostupujúci Duch a zostupujúci bohovia: „grécka“ interpretácia „zostúpenia Ducha ako holubice“ v Mk 1,10) snaží dokázať, že motív Ducha „zostupujúceho ako holubica“ je bližší gréckej mytologickej tradícii než starozákonným obrazom. Vtáčie prirovnanie pri opise zostupovania sa v hebrejskej Biblii na rozdiel od gréckej mytológie nedá podľa autora vystopovať. Autor nachádza paralely v Homérovom diele a poukazuje na podobné použitie predložky εις. Táto argumentácia podľa neho otvára nové dimenzie aj v otázke Ježišovho tajomstva a kristológie a vracia do diskusie odsúvaný pojem theios anér.

781-802 Matthew Gordley z Regent University v príspevku *The Johannine Prologue and Jewish Didactic Hymn Traditions: A New Case for Reading the Prologue as a Hymn* (Jánov prológ a židovské tradície didaktických hymnov: nový prípad pre čítanie prológu ako hymnu) porovnáva Jánov prológ s didaktickými hymnami pochádzajúcimi z hebrejskej Biblie a intertestamentárnej literatúry. Gordley argumentuje proti téze Boyarina, ktorý popiera hymnický charakter prológu a charakterizuje ho ako o midraš s komentárom. Gordley preberá niektoré argumenty oponenta a didaktický hymnus používajúci niektoré techniky midrašu.

803-808 Američan Brent Nongbri z Oberlin College pripomína vo svojom článku s názvom *Two Neglected Textual Variants in Philippians 1* (Dva zanedbané textové varianty v Flp 1) výskyt v texte Flp 1,7 συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας, kde μου sa vzťahuje k Pavlovi, ale môže sa vzťahovať aj k milosti. V propech druhého riešenia by hovorili aj varianty, kde by bolo μου za slovom χάριτος. Autor nadväzuje na prácu P. Corssena z 1887 a s odkazom na latinský preklad Teodora z Mopsvestie uprednostňuje toto čítanie. Tento záver pomáha lepšie pochopiť aj Flp 1,11, kde rovnakí svedkovia textu dosvedčujú čítanie, ktoré prezentuje postavu Pavla ako sprostredkovateľa milosti.

809-812 V krátkom príspevku s názvom *A Note on 5 Ezra 1:11 and 2:8-9* (Poznámka k 5 Ezdr 1,11 a 2,8-9) **Theodore A. Bergren** z University of Richmond poukazuje na hru so slovami, keď autor spisu aplikuje na mestá Týrus a Sidon osud dvoch biblických miest Sodomy a Gomory (1,11) a následne vytvára paralelu v 2,8-9, keď hrozí Asýrsku podobným osudom, a pritom uvádza Asýrsko ako mesto. Bergren týmto vysvetľuje problematické zaradenie týchto pasáží, ktoré sú nepodarenou parafrázou evanjeliových „Beda“ (Mt 11,21-24/Lk10,12-15), do spisu.

813-821 James R. Edwards z Whitworth University prináša v článku s názvom *A Nomen Sacrum in the Sardis Synagogue* (Nomen Sacrum v synagóge v Sardách) výsledky svojho štúdia pôvodu židovského *nomen sacrum* napísanom v gréčtine v najväčšej synagóge staroveku v Sardách. Ide o veľmi zriedkavý jav v židovskej spisbe, keďže grécke nomina sacra sú zväčša dôkazom pre kresťanský pôvod. Edwards hodnotí doterajšie hypotézy o kresťanskom pôvode nápisu a argumentuje v prospech židovského kontextu nápisu vzhľadom na podobné použitie gr. slova πρόνοια na nepriame označenie Boha.

Štefan Novotný

Contents

Treaties

Blažej ŠTRBA

„The Lord’s Revelation“ or „Moses‘ vocation“? Literary critical
comparison of titles of Exod 3–4 125-147

Martina KORYTIAKOVÁ

Fragrance in the meeting between beloved and bride. About the
literary unity of the passage of Song 4:8–5:1 148-172

Július PAVELČÍK

„The perfect law of freedom“ (Jam 1:25). Towards the
understanding of the law in the Letter of James 173-220

Abstracts 221-232

Communications and references 233-234

Obsah

Štúdie

Blažej ŠTRBA

„Zjavenie Pána“ alebo „Mojžišovo povolanie“?
Literárno-kritické porovnanie pomenovaní state Ex 3–4 125-147

Martina KORYTIAKOVÁ

Vôňa v stretnutí milého s nevestou.
K literárnej jednote Pies 4,8–5,1 148-172

Július PAVELČÍK

„Dokonalý zákon slobody“ (Jak 1,25).
K chápaniu zákona v Jakobovom liste 173-220

Reflexie

Abstrakty 221-232

Oznamy 233-234